

VERORDENING (EEG) Nr. 83/91 VAN DE COMMISSIE

van 5 december 1990

betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op bepaalde groepen overeenkomsten tussen ondernemingen met betrekking tot geautomatiseerde boekingsystemen voor luchtvervoerdiensten

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap,

Gelet op Verordening (EEG) nr. 3976/87 van de Raad van 14 december 1987 betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op bepaalde groepen overeenkomsten en onderling afgestemde feitelijke gedragingen in de sector van het luchtvervoer⁽¹⁾, gewijzigd bij Verordening (EEG) nr. 2344/90⁽²⁾, inzonderheid op artikel 2,

Na bekendmaking van de ontwerp-verordening⁽³⁾,

Na raadpleging van het Adviescomité voor overeenkomsten en machtsposities in het luchtvervoer,

Overwegende hetgeen volgt:

- (1) De Commissie is op grond van Verordening (EEG) nr. 3976/87 bevoegd bij verordening op bepaalde groepen overeenkomsten, besluiten of onderling afgestemde feitelijke gedragingen welke rechtstreeks of onrechtstreeks met het verschaffen van luchtvervoerdiensten verband houden, artikel 85, lid 3, van het Verdrag toe te passen.
- (2) Overeenkomsten met het oog op de gemeenschappelijke aankoop, ontwikkeling en exploitatie van geautomatiseerde systemen inzake dienstregelingen, boekingen en afgifte van vervoerbiljetten kunnen de mededinging beperken en de handel tussen Lid-Staten ongunstig beïnvloeden.
- (3) Geautomatiseerde boekingsystemen kunnen zowel aan de luchtvaartmaatschappijen en reisbureaus als aan de luchtreizigers goede diensten bewijzen, doordat zij prompt toegang geven tot gedetailleerde en bijgewerkte gegevens over, in het bijzonder, mogelijkheden inzake vluchten, tarieven en beschikbare plaatsen. Zij kunnen voorts worden gebruikt om boekingen te verrichten en, in sommige gevallen, om vervoerbiljetten te drukken en instapkaarten af te geven. Aldus helpen zij de luchtreiziger om aan de hand van vollediger gegevens de keuze te maken die het meest aan zijn reisbehoeften beantwoordt. Om van die voordelen te kunnen genieten, dienen de op het scherm geprojecteerde dienstregelingen en tarieflijsten echter zo volledig en objectief mogelijk te zijn.
- (4) De omstandigheden op de markt voor geautomatiseerde boekingsystemen zijn dusdanig dat slechts weinige afzonderlijke Europese luchtvaartmaat-

schappijen zelf de investeringen kunnen doen en schaalvoordelen kunnen verwezenlijken die vereist zijn om met geavanceerdere, reeds bestaande systemen te kunnen concurreren. Bijgevolg dient samenwerking op dit gebied te worden toegelaten. Voor een dergelijke samenwerking dient dan ook een groepsvrijstelling te worden verleend.

- (5) In overeenstemming met Verordening (EEG) nr. 2299/89 van de Raad⁽⁴⁾ inzake de gedragsregels voor geautomatiseerde boekingsystemen mag de samenwerking het voor moederluchtvaartmaatschappijen evenwel niet mogelijk maken voor zichzelf ongerechtvaardigde voordelen te verschaffen en zodoende de mededinging te beperken. Het is dan ook noodzakelijk erop toe te zien dat er tussen moederluchtvaartmaatschappijen en deelnemende luchtvaartmaatschappijen ten aanzien van de toegang tot het systeem en de neutrale weergave van informatie geen discriminatie bestaat. Aan de groepsvrijstelling dienen voorwaarden te worden verbonden om ervoor zorg te dragen dat alle luchtvaartmaatschappijen aan de systemen kunnen deelnemen zonder enige discriminatie op het gebied van de toegang tot het systeem, op dat van de verstrekte inlichtingen, op dat van de invoer van gegevens en op dat van de gebruiksvergoeding. Om de mededinging op de oligopolistische markt in stand te houden, moet de abonnee voorts over de mogelijkheid beschikken om op korte termijn en zonder aan sancties bloot te staan, van het ene systeem naar het andere over te schakelen en de verkopers van systemen en de luchtvaartmaatschappijen mogen zich niet gedragen op een wijze die de mededinging tussen systemen beperkt.
- (6) Overeenkomstig artikel 4 van Verordening (EEG) nr. 3976/87 dient te worden bepaald dat de onderhavige verordening met terugwerkende kracht van toepassing zal zijn op overeenkomsten die op de dag van inwerkingtreding van de onderhavige verordening reeds bestaan, voor zover zij aan de voorwaarden van de onderhavige verordening voldoen.
- (7) Overeenkomstig artikel 7 van Verordening (EEG) nr. 3976/87 dient te worden vastgesteld in welke omstandigheden de Commissie in afzonderlijke gevallen de groepsvrijstelling kan intrekken.
- (8) Overeenkomsten die krachtens de onderhavige verordening automatisch zijn vrijgesteld, behoeven niet overeenkomstig Verordening nr. 17 van de Raad⁽⁵⁾ te worden aangemeld. Het blijft de ondernemingen evenwel vrijstaan, in geval van ernstige

⁽¹⁾ PB nr. L 374 van 31. 12. 1987, blz. 9.

⁽²⁾ PB nr. L 217 van 11. 8. 1990, blz. 15.

⁽³⁾ PB nr. C 211 van 24. 8. 1990, blz. 7.

⁽⁴⁾ PB nr. L 220 van 29. 7. 1989, blz. 1.

⁽⁵⁾ PB nr. 13 van 21. 2. 1962, blz. 204/62.

twijfel, de Commissie om een verklaring betreffende de verenigbaarheid van hun overeenkomsten met de onderhavige verordening te verzoeken ;

- (9) Deze verordening laat de toepassing van artikel 86 van het Verdrag onverlet,

HEEFT DE VOLGENDE VERORDENING VASTGESTELD :

Artikel 1

Vrijstellingen

Artikel 85, lid 1, van het Verdrag wordt overeenkomstig lid 3 van dat artikel, onder de in de artikelen 3 tot en met 11 van deze verordening genoemde voorwaarden buiten toepassing verklaard voor overeenkomsten tussen ondernemingen die ertoe strekken

- a) een geautomatiseerd boekingsstelsel gemeenschappelijk aan te kopen of te ontwikkelen,
- b) een systeemverkoper op te richten om het geautomatiseerde boekingsstelsel in de handel te brengen en te exploiteren, of
- c) het verstrekken van distributiefaciliteiten door de systeemverkoper of door verdelers te regelen.

Deze vrijstelling geldt slechts voor :

- i) de verplichting rechtstreeks, noch onrechtstreeks tot ontwikkeling, tot het in de handel brengen of tot exploitatie van een ander geautomatiseerd boekingsstelsel over te gaan,
- ii) de verplichting van de systeemverkoper ten aanzien van alle of ten aanzien van bepaalde abonnees in een afgebakend gedeelte van de gemeenschappelijke markt, moederluchtvaartmaatschappijen of deelnemende luchtvaartmaatschappijen tot verdeler aan te stellen,
- iii) de verplichting van de systeemverkoper een verdeler het exclusieve recht te verlenen tot werving van alle of van bepaalde abonnees in een afgebakend gedeelte van de gemeenschappelijke markt, of
- iv) een verplichting van de systeemverkoper verdelers niet toe te staan door andere systeemverkopers aangeboden distributiefaciliteiten te verkopen.

Artikel 2

Definities

Voor de toepassing van deze verordening wordt verstaan onder :

„geautomatiseerd boekingsstelsel”, hierna „CRS” („Computerised Reservation System”) genoemd : een geautomatiseerd stelsel dat gegevens bevat over onder meer dienstregelingen, tarieven, vrije plaatsen en daarmee verband houdende diensten van luchtvaartmaatschappijen en waarmee plaatsen kunnen worden gereserveerd en/of vervoerbiljetten kunnen worden afgegeven, in zoverre sommige of al deze diensten voor abonnees beschikbaar zijn ;

„distributiefaciliteiten” : de mogelijkheden die een systeemverkoper biedt om gegevens te verstrekken over

dienstregelingen, tarieven, en vrije plaatsen, voor plaatsreservering en/of vervoerbiljettenafgifte en voor enigerlei andere daarmee verband houdende dienst ;

„verdeler” : een onderneming waaraan de systeemverkoper het recht heeft verleend aan abonnees distributiefaciliteiten te verstrekken ;

„moederluchtvaartmaatschappij” : een luchtvaartmaatschappij die een systeemverkoper is of die een systeemverkoper rechtstreeks of onrechtstreeks, alleen of samen met anderen, in eigendom heeft of die zeggenschap over deze heeft ;

„deelnemende luchtvaartmaatschappij” : een luchtvaartmaatschappij die voor de distributie van haar diensten over een CRS, met een systeemverkoper een overeenkomst heeft. Voor zover een moederluchtvaartmaatschappij de distributiefaciliteiten van haar eigen CRS gebruikt, wordt zij als deelnemende maatschappij beschouwd ;

„abonnee” : een onderneming die geen deelnemende luchtvaartmaatschappij is en die, op grond van een overeenkomst of andere regeling met een systeemverkoper of verdeler, in de Gemeenschap van een CRS gebruik maakt om luchtvervoerdiensten aan het publiek te verkopen ;

„systeemverkoper” : een onderneming en haar filialen, die voor de exploitatie van een geautomatiseerd boekingsstelsel verantwoordelijk zijn.

Artikel 3

Toegang

1. Een distributiefaciliteiten aanbiedende systeemverkoper stelt iedere luchtvaartmaatschappij in de gelegenheid om, binnen de beschikbare capaciteit van het systeem en behoudens beperkingen van technische aard waarop de systeemverkoper geen vat heeft, op gelijke en niet-discriminerende wijze aan deze faciliteiten deel te nemen.

2. a) Een systeemverkoper

— mag aan een contract met een deelnemende luchtvaartmaatschappij geen onredelijke voorwaarden verbinden,

— mag geen aanvaarding van bijkomende voorwaarden verlangen, wanneer die voorwaarden naar de aard ervan of volgens de geldende handelsgebruiken met deelneming aan zijn CRS geen verband houden en dient voor een gelijk niveau van dienstverlening gelijke voorwaarden te stellen ;

b) Een systeemverkoper mag niet als voorwaarde voor deelneming aan zijn CRS doen gelden, dat een deelnemende luchtvaartmaatschappij niet terzelfder tijd aan een ander systeem mag deelnemen ;

c) Een deelnemende luchtvaartmaatschappij heeft het recht met een opzeggingstermijn van niet meer dan zes maanden haar contract met een systeemverkoper ten vroegste aan het einde van het eerste jaar te beëindigen, zonder dat daaraan enige sanctie is verbonden.

3. Door een systeemverkoper geboden invoer- en verwerkingsfaciliteiten worden zonder discriminatie alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen ter beschikking gesteld.

4. Indien de systeemverkoper in de verstrekte distributiefaciliteiten of in de bij de verstrekking daarvan gebruikte uitrusting verbeteringen aanbrengt, stelt hij deze verbeteringen aan alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen, behoudens de dan geldende technische beperkingen, onder dezelfde voorwaarden ter beschikking.

Artikel 4

Weergave van gegevens op het scherm

1. Een systeemverkoper verschafft een hoofdscherm, waarop hij de door de deelnemende luchtvaartmaatschappijen verstrekte gegevens inzake dienstregelingen, passagierstarieven en voor individuele verkoop beschikbare plaatsen duidelijk, volledig, en in het bijzonder voor wat de volgorde betreft waarin deze gegevens worden getoond, niet discriminerend en onbevooroordeeld weergeeft.

2. Een systeemverkoper mag niet opzettelijk of uit onachtzaamheid onnauwkeurige of misleidende gegevens op het scherm brengen en in het bijzonder geldt, onverminderd artikel 9, lid 5, dat :

- de voor de rangschikking van de gegevens te hanteren criteria niet op enige, rechtstreeks of onrechtstreeks met de identiteit van de luchtvaartmaatschappij verband houdende factor mogen berusten en op alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen op niet-discriminerende wijze van toepassing zijn ;
- bij de samenstelling en de keuze van stedenparen niet mag worden gediscrimineerd op grond van het feit dat verscheidene luchthavens voor dezelfde stad dienen.

Artikel 5

Invoer van gegevens

1. Deelnemende luchtvaartmaatschappijen en anderen die gegevensmateriaal voor invoer in een CRS verstrekken, waarborgen dat de verstrekte gegevens volledig, nauwkeurig, niet misleidend en transparant zijn.

2. Een systeemverkoper mag het in lid 1 bedoelde materiaal niet zodanig behandelen, dat dit tot onnauwkeurige, misleidende of discriminerende gegevensverstrekking leidt.

3. De door de deelnemende luchtvaartmaatschappijen verstrekte gegevens worden door de systeemverkoper, afgezien van de beperkingen van de door de afzonderlijke deelnemende luchtvaartmaatschappijen gekozen invoermethode en afgezien van de door de systeemverkoper gehanteerde standaardformaten met een gelijke mate aan zorg en stiptheid ingevoerd en verwerkt.

Artikel 6

Vergoedingen

1. De door een systeemverkoper gevraagde vergoedingen mogen niet discriminerend zijn en moeten tot de kostprijs van de verleende en benutte diensten in een redelijke verhouding staan ; met name moeten de vergoedingen voor een zelfde dienstenniveau gelijk zijn.

2. Desgevraagd verstrekt een systeemverkoper aan belanghebbende partijen nadere bijzonderheden omtrent bestaande procedures, vergoedingen, systeemfaciliteiten en criteria voor de opmaak en weergave van gegevens op

een scherm. Deze bepaling verplicht een systeemverkoper evenwel niet ertoe gegevens, zoals programmatuur vrij te geven waarop hij een eigendomsrecht kan doen gelden.

3. Iedere wijziging in de geboden vergoedingsniveaus, voorwaarden of faciliteiten en de grondslag daarvoor worden op niet-discriminerende wijze aan alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen en abonnees ter kennis gebracht.

Artikel 7

Gegevensverstrekking

Een systeemverkoper mag statistische of andere, door zijn CRS verschafte gegevens die niet als een integrerend onderdeel van de distributiefaciliteiten worden aangeboden, uitsluitend als volgt verstrekken :

- a) gegevens betreffende afzonderlijke boekingen worden aan de luchtvaartmaatschappij of -maatschappijen die aan de dienst waarop de boeking betrekking heeft, deelnemen op gelijke voet beschikbaar gesteld ;
- b) wanneer gegevens in samengevatte of in anonieme vorm op verzoek van een luchtvaartmaatschappij ter beschikking worden gesteld, worden deze aan alle deelnemende luchtvaartmaatschappijen op niet-discriminerende wijze aangeboden ;
- c) overige, door het CRS opgeleverde gegevens worden met instemming van de betrokken luchtvaartmaatschappij en op voorwaarde van een overeenkomst tussen een systeemverkoper en deelnemende luchtvaartmaatschappijen beschikbaar gesteld ;
- d) persoonlijke, van een reisbureau afkomstige informatie over een consument wordt uitsluitend met toestemming van de consument aan een andere, niet bij de transactie betrokken partij ter beschikking gesteld.

Artikel 8

Wederkerigheid

1. De verplichtingen van een systeemverkoper krachtens de artikelen 3 tot en met 7 zijn niet van toepassing op een moederluchtvaartmaatschappij uit een derde land, voor zover haar CRS niet met deze verordening in overeenstemming is of de luchtvaartmaatschappijen uit de Gemeenschap geen behandeling biedt die gelijkwaardig is aan die welke krachtens deze verordening wordt geboden.

2. De verplichting van de moederluchtvaartmaatschappijen en van deelnemende luchtvaartmaatschappijen uit hoofde van artikel 10 is niet van toepassing op een door luchtvaartmaatschappijen in een derde land gecontroleerde CRS, voor zover aan die moederluchtvaartmaatschappijen, respectievelijk deelnemende luchtvaartmaatschappijen in dat land geen behandeling wordt geboden die gelijkwaardig is aan die waarop zij krachtens deze verordening recht hebben.

3. Een systeemverkoper of een luchtvaartmaatschappij die een beroep wenst te doen op lid 1 of op lid 2, moet de Commissie ten minste veertien dagen van tevoren van zijn voornemens en van de redenen daarvoor in kennis stellen. In uitzonderlijke omstandigheden kan de Commissie op verzoek van de verkoper of van de betrokken luchtvaartmaatschappij op deze termijn van veertien dagen een uitzondering maken.

4. Naar aanleiding van een kennisgeving stelt de Commissie onverwijld vast of er sprake is van discriminatie in de zin van lid 1 of van lid 2. Wanneer zich een geval van discriminatie voordoet, stelt de Commissie alle systeemverkopers of de betrokken luchtvaartmaatschappijen in de Gemeenschap en de Lid-Staten daarvan in kennis. Indien er geen discriminatie in de zin van lid 1 of van lid 2 is, deelt de Commissie dat aan de betrokken systeemverkoper of luchtvaartmaatschappijen mede.

Artikel 9

Overeenkomsten met de abonnees

1. Een systeemverkoper stelt alle abonnees de distributiefaciliteiten van een CRS op niet-discriminerende wijze ter beschikking.
2. Een systeemverkoper mag van een abonnee niet verlangen een exclusief contract te ondertekenen, noch hem rechtstreeks of onrechtstreeks beletten zich op een ander systeem, respectievelijk, andere systemen, te abonneren, respectievelijk daarvan gebruik te maken.
3. Een systeemverkoper biedt een aan enige abonnee aangeboden dienstuitbreiding op niet-discriminerende wijze aan aan alle abonnees.
4. Een systeemverkoper mag aan een contract met een abonnee geen onredelijke voorwaarden verbinden en in het bijzonder mag een abonnee zijn contract met een systeemverkoper met een opzeggingstermijn van niet meer dan drie maanden ten vroegste aan het einde van het eerste jaar beëindigen, zonder dat daaraan enige sanctie is verbonden.
5. Een systeemverkoper draagt, hetzij met technische middelen, hetzij door middel van het contract met de abonnee, ervoor zorg dat voor iedere afzonderlijke transactie de gegevens op het hoofdscherm beschikbaar zijn, en dat de abonnee het door de geautomatiseerde boekingsystemen verstrekte materiaal niet zodanig behandelt dat dit tot een voor de consument onnauwkeurige, misleidende of discriminerende voorstelling van de gegevens zou leiden. Een abonnee mag evenwel de gegevens voor elke transactie herschikken of deze op een andere wijze zichtbaar maken om aan een door een consument geuite voorkeur tegemoet te komen.
6. Een systeemverkoper mag een abonnee op generlei wijze verplichten om een aanbod van technische apparatuur te aanvaarden, doch mag eisen dat met zijn eigen systeem compatibele apparatuur wordt gebruikt.

Artikel 10

Betrekkingen met de abonnees

1. Een luchtvaartmaatschappij mag het gebruik door een abonnee van een CRS ten aanzien waarvan zij een moederluchtvaartmaatschappij of een deelnemende luchtvaartmaatschappij is, niet verbinden aan een commissie-loon of andere aansporing tot verkoop of afgifte van vliegbiljetten voor haar luchtvervoerprodukten.
2. Een luchtvaartmaatschappij mag een abonnee niet verplichten voor verkoop of afgifte van vliegbiljetten voor

luchtvervoerprodukten die rechtstreeks of onrechtstreeks door haarzelf worden verstrekt, een CRS te gebruiken ten aanzien waarvan zij een moederluchtvaartmaatschappij of een deelnemende luchtvaartmaatschappij is.

3. De leden 1 en 2 gelden onverminderd de voorwaarden die een luchtvaartmaatschappij aan een reisbureau kan stellen, wanneer zij aan dat bureau toestemming tot verkoop of afgifte van vliegbiljetten voor haar luchtvervoerprodukten verleent.

Artikel 11

Mededinging tussen systeemverkopers

Systeemverkopers mogen onderling geen overeenkomsten aangaan en evenmin hun feitelijke gedragingen op elkaar afstemmen wanneer zulks tot doel of tot gevolg heeft dat de markt wordt gecompartmenteerd.

Artikel 12

De Commissie kan overeenkomstig artikel 7 van Verordening (EEG) nr. 3976/87 bepalen dat de onderhavige verordening niet meer van toepassing is, wanneer zij vaststelt dat in een bepaald geval een op grond van de onderhavige verordening vrijgestelde overeenkomst desalniettemin bepaalde gevolgen heeft die met artikel 85, lid 3, onverenigbaar of ingevolge artikel 86 van het Verdrag verboden zijn, en met name wanneer:

- i) de overeenkomst de instandhouding van een daadwerkelijke mededinging op de CRS-markt verhindert;
- ii) de overeenkomst tot gevolg heeft dat de mededinging op de markt voor het luchtvervoer of op andere, met reizen verband houdende markten wordt beperkt;
- iii) de systeemverkoper rechtstreeks of onrechtstreeks aan abonnees of aan deelnemende luchtvaartmaatschappijen onbillijke prijzen of vergoedingen oplegt;
- iv) de systeemverkoper of de verdeler weigert met een abonnee een overeenkomst te sluiten zonder daarvoor een objectieve en niet-discriminerende reden van technische of commerciële aard te hebben;
- v) een moederluchtvaartmaatschappij die op de gemeenschappelijke markt of op een wezenlijk deel daarvan een machtspositie inneemt, aan de distributiefaciliteiten van een concurrerend CRS weigert deel te nemen zonder daarvoor een objectieve en niet-discriminerende reden van technische of commerciële aard te hebben;
- vi) de systeemverkoper deelnemende luchtvaartmaatschappijen de toegang tot andere faciliteiten dan distributiefaciliteiten ontzegt zonder daarvoor een objectieve en niet-discriminerende reden van technische of commerciële aard te hebben.

Artikel 13

Deze verordening treedt op 1 februari 1991 in werking en blijft tot en met 31 december 1992 van kracht.

Deze verordening is vanaf het tijdstip waarop aan de voorwaarden voor toepassing ervan werd voldaan, met terugwerkende kracht van toepassing op bij haar inwerkingtreding reeds bestaande overeenkomsten.

Deze verordening is verbindend in al haar onderdelen en is rechtstreeks toepasselijk in elke Lid-Staat.

Gedaan te Brussel, 5 december 1990.

Voor de Commissie

Leon BRITTAN

Vice-Voorzitter
